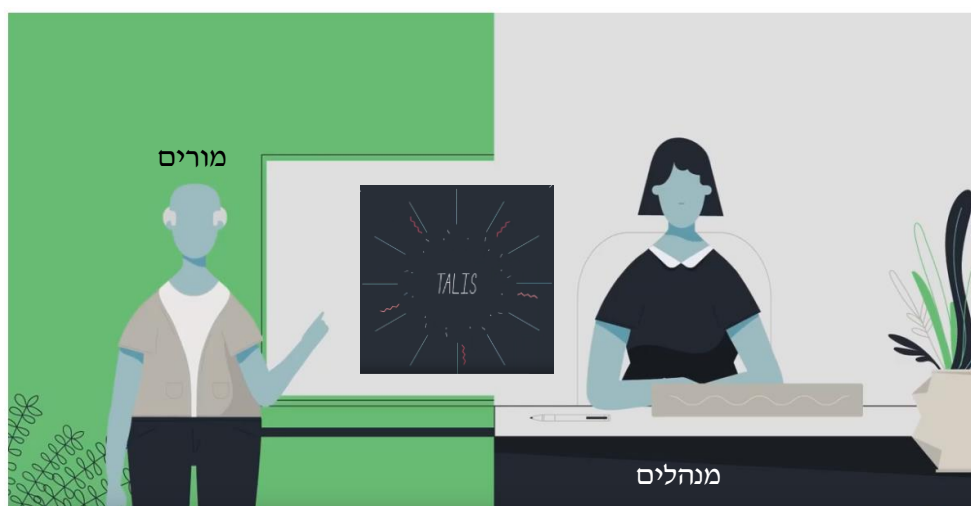

TALIS 2018 טאליס

Teaching and Learning International Survey

סקר ההוראה והלמידה הבין-לאומי

דוח מורחב

פרק 3 – הרכב התלמידים בבית הספר

הדוח המלא של מחקר טאליס 2018 מפורסם באתר הראמ"ה

3. הרכב התלמידים בבית הספר

עמידה על שונות במאפייני הרקע של תלמידים עשויה לשפוך אור על תנאי העבודה של מורים ועל ההקשר של ההוראה והלמידה בבית הספר. למאפייני הרקע מגוון היבטים ובהם, בין היתר, רקע תרבותי, השפה המדוברת בבית, רקע חברתי-כלכלי, צרכים מיוחדים, מגדר ועוד. נמצא שיש קשר בין משתני הרקע של התלמידים לבין הישגיהם, רווחתם החברתית בבית הספר, הגישה הפדגוגית של המורים, תהליכי ההוראה המיושמים בכיתה וההשפעה של תהליכים אלו על הלמידה.¹ להבנת הפרופיל של התלמידים בבית הספר חשיבות הן מבחינת המדיניות הנוגעת לשילובם, והן מבחינת הבנת הקשר ההוראה, קרי התמיכה שנדרשת למורים כדי שיוכלו לספק למגוון התלמידים הוראה איכותית ומותאמת לצורכיהם.

מאפייני הרקע של התלמידים והרכב התלמידים בבית הספר מוצגים להלן בלוח 14.

מאפייני רקע של תלמידים והרכב התלמידים בכיתות ז'-ט' בבתי הספר

להלן יוצגו שיעורי המורים המלמדים בכיתות ז'-ט' בבתי ספר שבהם, לפי דיווחי המנהלים, שיעור התלמידים עם מאפיין רקע עולה על סף מסוים. במבט-על על מכלול מאפייני התלמידים, בישראל שיעורי המורים המלמדים בכיתות ז'-ט' בבתי ספר שיש בהם שונות גבוהה בין תלמידים, קרי – שיעור גבוה של תלמידים עם צרכים מיוחדים או מרקע חברתי-כלכלי נמוך או ששפת אימם שונה משפת ההוראה – גבוהים במידה ניכרת מן השיעורים המקבילים בממוצע מדינות ה-OECD. יצוין כי יש הבדלים ניכרים בין מגזרי השפה.

- **צרכים מיוחדים:**² בישראל, יותר משליש (39%) מן המורים מלמדים בכיתות ז'-ט' בבתי ספר שבהם יותר מ-10% תלמידים עם צרכים מיוחדים. שיעור זה גבוה מהממוצע במדינות ה-OECD (31%). במבט פנים-ישראלי, השיעור כפול כמעט בבתי ספר דוברי עברית (44%) בהשוואה לבתי ספר דוברי ערבית (24%).
- **רקע חברתי-כלכלי נמוך:**³ בישראל, כשליש (35%) מן המורים מלמדים בכיתות ז'-ט' בבתי ספר שבהם יותר מ-30% מהתלמידים באים מרקע חברתי-כלכלי נמוך. שיעור זה גבוה מהממוצע במדינות ה-OECD (20%). במבט פנים-ישראלי, השיעור נמוך יותר בבתי ספר דוברי עברית (30%) בהשוואה לבתי ספר דוברי ערבית (51%).
- **שפת אם שונה משפת הוראה:**⁴ בישראל, רבע (25%) מן המורים מלמדים בכיתות ז'-ט' בבתי ספר שבהם שפת האם של יותר מ-10% מהתלמידים שונה משפת ההוראה. שיעור זה גבוה במקצת מהממוצע במדינות ה-OECD (21%). במבט פנים-ישראלי, שליש (32%) מהמורים בבתי ספר דוברי עברית מלמדים בבתי ספר עם הרכב זה של תלמידים, ואילו בבתי ספר דוברי ערבית השיעור אפסי (2% בלבד).

¹ אף כי קיימת מחלוקת בדבר מידת ההשפעה של הרכב התלמידים בבית הספר על תוצאות תהליך הלמידה ועל הישגי התלמידים, לאחר שמושגת ביקורת על מאפייני הרקע של התלמיד היחיד.

² "תלמידים עם צרכים מיוחדים" מוגדרים כתלמידים שיש להם אבחון המגדיר אותם כתלמידים עם לקויות שונות. לעיתים קרובות יהיו אלו תלמידים שהוקצו להם משאבים ציבוריים או פרטיים נוספים (כוח אדם, משאבים חומריים או משאבים כספיים) כדי לתמוך בחינוכם.

³ "תלמידים מרקע חברתי-כלכלי נמוך" מוגדרים כתלמידים המגיעים ממשפחות שבהן צורכי החיים הבסיסיים אינם מסופקים, כגון דיור הולם, תזונה ראויה או טיפול רפואי ראוי.

⁴ השאלה מתייחסת לתלמידים ששפת אימם שונה משפת ההוראה או מהניב (דיאלקט) שלה. בישראל ההתייחסות היא לשפות אם עברית וערבית, בהתאם למגזר השפה הבית ספרי.

- **רקע של הגירה:**⁵ בישראל, כשביעית (14%) מן המורים מלמדים בכיתות ז'-ט' בבתי ספר שבהם יותר מ-10% מהתלמידים הם מהגרים או מרקע של הגירה. הלכה למעשה מדובר בעיקר בתלמידים עולים ובתלמידים שלפחות אחד מהוריהם עולה. שיעור זה דומה לממוצע מדינות ה-OECD (17%). במבט פנים-ישראלי, כחמישית (18%) מהמורים בבתי ספר דוברי עברית מלמדים בבתי ספר עם הרכב זה של תלמידים, ואילו בבתי ספר דוברי ערבית שיעורם אפסי (2% בלבד).
- **פליטים:**⁶ בישראל, פחות מעשירית (8%) מן המורים מלמדים בכיתות ז'-ט' בבתי ספר שבהם לפחות 1% מהתלמידים הם פליטים. שיעור זה נמוך במידה ניכרת מהממוצע במדינות ה-OECD (30%). שיעורים דומים יחסית נרשמו בשני מגזרי השפה.

לוח 14: מאפייני התלמידים בכיתות ז'-ט' והרכב בית הספר

מאפיין	כלל ישראל	ממוצע OECD	בתי"ס דוברי ערבית	בתי"ס דוברי ערבית
יותר מ-10% תלמידים עם צרכים מיוחדים	39%	31%	24%	44%
יותר מ-30% תלמידים מרקע חברתי-כלכלי נמוך	35%	20%	51%	30%
יותר מ-10% תלמידים ששפת אימם שונה משפת ההוראה	25%	21%	2%	32%
יותר מ-10% תלמידים מהגרים או מרקע של הגירה	14%	17%	2%	18%
לפחות 1% תלמידים שהם פליטים	8%	30%	10%	8%

⁵ "תלמיד מהגר" הוא מי שנולד מחוץ למדינה. "תלמיד מרקע של הגירה" הוא מי שהוריו נולדו מחוץ למדינה. בהקשר זה אפשר לראות גם תלמיד עולה או מרקע של עלייה, בהתאמה.

⁶ "פליט" הוא מי שנמלט למדינה אחרת בחיפוש אחר מקלט ממלחמה, מדיכוי פוליטי, מרדיפה דתית או מאסון טבע, וזאת ללא קשר למעמדו החוקי בארץ.